

Marceli Hązła

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Instytut Gospodarki Międzynarodowej
II rok SS2 MSG, Zarządzanie i Finanse Międzynarodowe

AZJATYCKI MODEL ROZWOJOWY I MOŻLIWOŚCI JEGO ZASTOSOWANIA PRZEZ KRAJE ROZWIJAJĄCE SIĘ

Wstęp

Na nauki ekonomiczne wciąż kładzie spór o wyższość kapitalizmu lub socjalizmu, a językiem uwagi jest w nim stopień ingerencji państwa w gospodarkę. Ciekawą alternatywę stanowi dla niego azjatycki model rozwojowy, który przez długie lata uciekał uwadze badaczy. Może on okazać się szczególnie przydatny dla krajów rozwijających się w intensyfikacji procesów rozwojowych wśród rosnącej niepewności i złożoności światowej gospodarki. W proponowanym modelu dylematem zasadniczym nie jest wskazanie, ile państwa powinno być w gospodarce, ale jak państwo powinno pokierować rozwojem. Stąd za cel artykułu obrano scharakteryzowanie azjatyckiego modelu rozwojowego i podkreślenie jego najważniejszych elementów, mogących znaleźć zastosowanie przez obecne kraje rozwijające się.

Artykuł podzielono na wstęp, cztery części i podsumowanie. W dwóch pierwszych częściach zaprezentowano genezę oraz kluczowe założenia modelu. Następnie, przywołując przykłady Japonii, Korei Południowej i Chin, wyszczególniono najważniejsze sposoby jego wykorzystania przez wymienione kraje. Na koniec podjęto próbę podkreślenia wybranych, uniwersalnych elementów mogących wesprzeć rozwój krajów także z innych części świata oraz kręgów kulturowych. Artykuł ma charakter przeglądowo-opisowy, a przyjętą w nim metodą badawczą jest analiza dorobku literatury oraz danych statystycznych.

1. Geneza azjatyckiego modelu rozwojowego

Poszukując sukcesu rozwoju państw Azji Wschodniej trudno o jedność. Niektórzy sądzą, że momentem przełomowym była demokratyzacja społeczeństw i instytucji¹. Inni sugerują zwrot ku gospodarce rynkowej i powolne

¹ L. Balcerowicz, *Wolność, rozwój, demokracja*, Czerwone i Czarne, Warszawa 2017, s. 40–41.

wycofywanie się instytucji państwowych². Jednak trudno nazwać zamach stanu w 1961 r. oraz kontynuację autorytarnych rządów przez kolejne 18 lat w Korei Południowej przez generała Parka Chung-Hee „demokratyzacją społeczeństwa”, czy też ogromne przedsięwzięcie premiera Japonii Abe Shinzō mające na celu pobudzić gospodarkę³ „wycofywaniem się instytucji państwowych”.

Ten większy niż wydaje się to „normalny” w krajach Zachodu stopień przyzwolenia na ingerencję państwa w gospodarkę nie jest jednak przypadkiem, ani też wyłącznie efektem wpływu ruchów socjalistycznych na niektóre z państw Azji Wschodniej. Sięga on nawet okolic VI–V wieku p.n.e., kiedy na obszarze dzisiejszych Chin panowała wojna domowa. To właśnie w tym okresie kraj przemierzał filozof Konfucjusz, głoszący potrzebę osiągnięcia harmonii społecznej⁴. Według niego każdy powinien „znać swoje miejsce”, dążąc przede wszystkim do dobra ogółu, a nie kierując się partykularnym interesem. Na przestrzeni wieków jego nauki zapoczątkowały całą filozofię, która zaczęła wywierać wpływ także poza terytorium państwa chińskiego. To z nauk Konfucjusza, pośród których znaleźć można było zalecenia, takie jak „lojalność wobec władcy” czy „szacunek do starszych” wywodzi się szereg cech charakterystycznych dla kultury azjatyckiej, np. wysoka stopa oszczędności czy skłonności kolektywistyczne, które idealnie współgrają z założeniami występującej tam polityki gospodarczej.

2. Istota azjatyckiej polityki gospodarczej

Chcąc opisać istotę azjatyckiego modelu rozwoju można podzielić jego właściwości na dwie części: kulturową oraz polityczną. W przypadku krajów Azji Wschodniej występuje wyraźna spójność obydwu tych sfer – są ze sobą komplementarne dzięki wyrastaniu ze wspólnego kręgu kulturowego. Nie znaczy to jednak, że inny rodzaj polityki gospodarczej nie zadziałałby w połączeniu z azjatyckimi wartościami lub *vice versa*. Należy pamiętać, że zarówno kultura może mieć wpływ na potencjał gospodarki do wyższego (lub niższego) wzrostu gospodarczego, tak czynniki uwarunkowujące rzeczywistość (jak otoczenie prawne, czy nawet promowanie określonego stylu życia) mogą kształtować nawyki społeczeństwa⁵.

² D. Acemoglu, J. A. Robinson, *Dlaczego narody przegrywają*, Zysk i S-ka Wydawnictwo, Poznań 2014, s. 83.

³ J. Grabowiecki, M. Dąbrowski, *Abenomics and its Impact on The Economy of Japan*, „Optimum. Studia Ekonomiczne” 2017, vol. 5 (89), s. 26–28.

⁴ H. Kissinger, *O Chinach*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2017, s. 29–32.

⁵ H.-J. Chang, *Żli samarytanie. Mit wolnego handlu i tajna historia kapitalizmu*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2016, s. 312.

Spośród najważniejszych kulturowych czynników azjatyckiego systemu wartości wymienić można⁶:

- pracowitość;
- wysoką skłonność do oszczędzania;
- priorytetowe traktowanie kwestii społecznych;
- uznanie i szacunek dla władzy;
- brak zgody na bezwarunkowe przyjmowanie wartości Zachodu;
- pragmatyczne, nieideologiczne podejście do reform.

Drugim wymiarem charakteryzującym istotę azjatyckiego modelu są czynniki polityczne; a właściwie metody prowadzenia polityki gospodarczej. Ha-Joon Chang⁷ za najważniejsze z nich uznaje:

- politykę makroekonomiczną wspierającą inwestycje;
- kontrolę konsumpcji dóbr luksusowych;
- kontrolę bezpośrednich inwestycji zagranicznych (dalej: BIZ);
- ochronę „rączkujących branż” (krajowych, zbyt słabych na konkurencję na arenie międzynarodowej) - za pomocą ceł i subsydiów;
- promowanie eksportu.

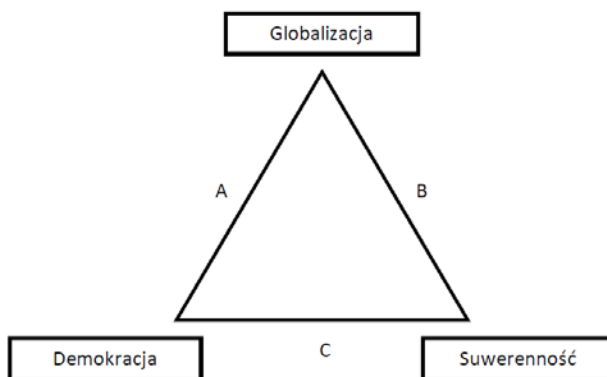
Pomoc w interpretacji założeń azjatyckiego modelu gospodarczego może tak zwany „trylemat globalizacji” Daniego Rodrika. W tym ujęciu zwraca uwagę na fakt, iż następujących trzech wartości (w odniesieniu do prowadzenia polityki): globalizacji, demokracji i suwerenności nie da się na raz pogodzić ze sobą⁸. Oznacza to mniej więcej, że państwo formułując politykę gospodarczą musi dokonać wyboru dwóch spośród wyżej wymienionych atrybutów.

Można to zaobserwować na rysunku 1, gdzie ściany trójkąta oznaczone jako „A”, „B” i „C” przedstawiają możliwe połączenia. Jednak taki „zerojedynkowy” wybór nie jest imperatywem. Można przecież poświęcić po części z każdej albo z dwóch cech zamiast rezygnować z jednej całkowicie. Przedyskutowane wcześniej czynniki kulturowe wskazują na ograniczenia w demokracji (pojmowanej w sensie zachodnim) państw Azji Wschodniej, ale nie można stwierdzić, że jest tam ona całkowicie nieobecna. Z kolei czynniki polityczne sugerują ograniczenie globalizacji poprzez kształtowanie jej na potrzeby własnego społeczeństwa. Wydaje się, że ostatni składnik, suwerenność czy też autonomia państw, jest tam obecny w całości – właśnie na jego korzyść kraje azjatyckie rezygnują z części pozostałych cech.

⁶ M. Walkowski, *Chiński model rozwoju społeczno-gospodarczego i jego potencjalna adaptacja w Europie*, „Przegląd Strategiczny” 2017, no. 10, s. 349.

⁷ H-J. Chang, *The East Asian Development Experience. The Miracle, the Crisis and the Future*, Zed Books, London 2007, s. 3.

⁸ D. Rodrik, *The Globalisation Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*, reprint edition, WW Norton & Co, New York 2012, s. 200–215.

Rysunek 1. Trylemat globalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rodrik (2012), s. 200–205.

Po tej wstępnej analizie nietrudno jest wysnuć następujący wniosek: kraje azjatyckie świadomie rezygnują z części demokracji oraz pełnej globalizacji na rzecz autonomii podejmowanych decyzji politycznych, co sugeruje wiarę we własne umiejętności formułowania polityki gospodarczej i brak bezwarunkowego zaufania do zachodnich rozwiązań.

3. Przykłady wykorzystania azjatyckiego modelu rozwojowego

Najbardziej reprezentatywnymi przykładami państw korzystających do tej pory z azjatyckiego modelu rozwoju były: Japonia (która go stworzyła), Korea Południowa i Chiny. Kolejność jego wykorzystania odpowiada chronologii rozwoju gospodarczego tych krajów, opisaną jako „teoria szyku lotu dzikich gęsi” (*Flying Geese Paradigm*)⁹. Szczególnie Korea i Chiny, które dostosowały niektóre z zaleceń modelu do swoich potrzeb, stanowią interesujące studia przypadków i inspirację do formułowania zaleceń polityki gospodarczej dla krajów rozwijających się. Jednakże ze względu na ograniczoną objętość artykułu przytoczone zostaną jedynie najważniejsze przykłady adaptacji elementów azjatyckiego modelu przez ww. państwa.

Pierwszą i najważniejszą cechą wspólną dla wszystkich wspomnianych krajów była wysoka krajowa stopa oszczędności, stanowiąca bazę dla inwestycji (jako że możliwości napływu dla BIZ były ograniczone) oraz dalszego rozwoju.

⁹ S. Kasahara, *The Flying Geese Paradigm: A Critical Study of its Applications to East Asian Regional Development*, UNCTAD Discussion Papers 2004, no. 169, s. 3.

Tabela 1. Stopa oszczędności brutto krajów Azji Wschodniej jako % PKB w latach 1970-2018

Kraj/Rok	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2010	2018
Japonia	42,20	34,2	32,98	33,20	35,29	31,15	28,74	22,76	24,56
Korea Płd.	16,37	19,81	25,37	33,44	38,80	38,00	34,60	35,36	34,29
Chiny	36,10	38,01	35,31	34,93	36,35	40,94	36,43	51,09	44,94
Świat	26,47	25,00	25,30	24,73	25,27	25,26	25,48	25,12	25,41

Źródło: baza danych World Bank.

Z wyjątkiem Korei Południowej w latach 70. XX w. stopa oszczędności brutto krajów azjatyckich do końca XX wieku znacznie przekraczała światową średnią (tab. 1), co zapewniło im dostateczny zasób kapitału. Ta prawidłowość występuje w Chinach i Korei aż do dziś, podczas gdy stopa oszczędności w Japonii istotnie spadła po azjatyckim kryzysie finansowym.

Drugim ważnym aspektem była wspomniana kontrola napływu BIZ, by umożliwić rozwój krajowym przedsiębiorstwom w branżach strategicznych. Japonia przez większość czasu powojennego rozwoju nie polegała na inwestycjach zagranicznych lokowanych w kraju – udział napływu BIZ w całkowitym PKB Japonii oscylował poniżej promila, aż do wystąpienia azjatyckiego kryzysu finansowego (tab. 2).

Tabela 2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Japonii jako % PKB w latach 1950–2019 (wpływy netto)

Rok	1950	1960	1970	1980	1985	1990	1995	2000	2010	2019
Wartość	0,0	0,0	0,04	0,03	0,05	0,06	0,0	0,22	0,13	0,71

Źródło: Wilczpolski (2014), s. 187, baza danych World Bank.

Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku Chin – pozostawały praktycznie zamknięte na napływ BIZ aż do lat 90., a po częściowym otwarciu gospodarki aż do dziś zabraniają lokowania kapitału zagranicznego w 11. branżach uznawanych za strategiczne. W pozostałych niedozwolonym jest posiadanie przez pojedynczy podmiot zagraniczny więcej niż 20% udziałów w spółkach krajowych¹⁰.

Trzeci element występujący we wszystkich analizowanych krajach to aktywna rola państwa w tworzeniu korzystnych warunków rozwoju dla krajowych przedsiębiorstw, a także w inwestycjach w strategiczne sektory. W Japonii powojenny rozwój charakteryzował się intensywną industrializacją kraju w latach 50. XX w., gdzie przedsiębiorstwa pozostawały w bliskich relacjach z rządem i zaczę-

¹⁰ E. Radomska, *Chińskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Unii Europejskiej – kontrowersje i wyzwania*, „Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula” 2018, vol. 2 (56), s. 98–100.

ły przekształcać się w znane dzisiaj konglomeraty *keiretsu*¹¹. Powiązania administracji państwowej z gospodarką przejawiały się najczęściej w postaci niskoprocentowanych kredytów, przydzielaniu dewiz i ulgach podatkowych, udzielanych jedynie podmiotom podporządkowanym się odgórnym, „dobrowolnym” zaleceniom¹². Ciekawe podejście charakteryzowało Koreę Południową, która korzystała z planów 5-letnich (na czym później zaczęły wzorować się Chiny) jako metody na bieżące kontrolowanie priorytetów.

Tabela 3. Udział państwa w całkowitych wydatkach na inwestycje w Korei Południowej w latach 1963–1979

	I plan		II plan		III plan		IV plan	
Rok	1963	1966	1967	1971	1972	1976	1977	1979
Wartość	40,9%	32,6%	42,7%	40%	49,7%	36,7%	41,6%	32,8%

Źródło: Kim (1991), s. 16.

Największy wpływ na rozwój gospodarki miały pierwsze cztery plany (tab. 3), podczas których rząd Korei pragnął wesprzeć „bazowe gałęzie przemysłu”; produkcję cementu, nawozów i przetwórstwo ropy, przechodząc stopniowo w maszynierię i elektronikę. Można także zaobserwować jego zwiększone natężenie na początku każdego z planów, gdy świeżo sformułowane zalecenia przekazywano do realizacji, w szczególności podczas III planu, kiedy rozpoczęto intensywną rozbudowę spółki POSCO, będącej obecnie jednym ze światowych liderów produkcji stali¹³.

Czwarta i ostatnia z kluczowych cech modelu dotyczy promowania eksportu jako metody napędzania rozwoju. Najbardziej wyróżniającym się przykładem była polityka zastosowana przez Koreę, gdzie niejako w merkantylistycznym stylu wykorzystano tzw. „krąg narastających korzyści”¹⁴ (*cumulative causation circle*), widoczny na rysunku 2.

Jego istotą stało się bieżące dostosowywanie polityki handlowej do zmieniających się warunków międzynarodowych. Przydatnymi do tego narzędziami okazały się między innymi: dewaluacja waluty krajowej celem zachowania konkurencyjności cenowej, subsydiowanie eksportu, a także w wyjątkowych okolicznościach czasowe przejmowanie kontroli nad przedsiębiorstwami. W efekcie

¹¹ S.T. Otsubo, *Post-war Development of the Japanese Economy*, Graduate School of International Development, Nagoya 2007, s. 29.

¹² A. Ząbkowicz, *Instytucje i wzrost gospodarki Japonii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006, s. 21.

¹³ K.S. Kim, *The Korean Miracle (1962-1980) Revisited: Myths and Realities in Strategy and Development*, Kellogg Institute Working Paper 166, 1991, s. 14.

¹⁴ *Ibidem*, s. 12.

uzyskiwano efekt komplementarnych sprzężeń zwrotnych, w której części opierając strategię rozwoju kraju na eksporcie.

Rysunek 2. Krąg narastających korzyści

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Kim (1991), s. 13.

4. Możliwości dostosowawcze azjatyckiego modelu rozwojowego

Dotychczasowe rozważania miały na celu charakterystykę istoty azjatyckiego modelu gospodarczego wraz ze wskazaniem najważniejszych jego aspektów. Chcąc przełożyć je na zalecenia dla krajów rozwijających się dotyczące formułowania polityki gospodarczej, należałoby uzupełnić je o jeszcze jedną informację. Analizując historię rozwoju wielu krajów można zaobserwować zmniejszenie tempa wzrostu gospodarczego po osiągnięciu pewnego poziomu. Zaproponowana przez badaczy granica oscyluje w okolicach 16 700 USD PKB *per capita*, licząc parytetem siły nabywczej według cen z 2005 r.¹⁵ Ma to związek ze zmniejszającymi się korzyściami z nadgania technologicznego i replikacji ścieżki rozwoju państw rozwiniętych.

Świadome tej prawidłowości wydają się być Chiny, które już od 2009 r. starają się w coraz większej mierze opierać rozwój na technologiach high-tech, a także transformować dotychczasową przewagę konkurencyjną towarów eksportowych z ceny na jakość¹⁶, mimo że na koniec 2019 r. PKB *per capita* PPP wyniosło tam

¹⁵ G. Kołodko, *Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości*, Prószyński Media, Warszawa 2013, s. 366.

¹⁶ E. Economy, *The Third Revolution: Xi Jinping and the New Chinese State*, Oxford University Press, New York 2018, 123–127.

zaledwie 16 100 USD¹⁷. W związku z ekonomią skali Państwa Środka nominalne wydatki na badania i rozwój w 2020 r. wyniosą 530 mld USD¹⁸, co plasuje Chiny na drugim miejscu zaraz po Stanach Zjednoczonych w rankingu wydatków R&D. Wpasowuje się to w stanowisko OECD, według którego kraje „aspirujące do dołączenia do grona dojrzałych gospodarek” powinny przeznaczać na badania i rozwój równowartość przynajmniej 2% PKB¹⁹. Jednocześnie, efekty chińskich badań nie przez wszystkich uznawane są za innowacje – najczęściej przyjmują formę udoskonalania istniejących procesów zamiast opracowywania nowych technologii²⁰. Można przypuszczać, że jest to celowa strategia – Chiny świadomie wykorzystują własne atuty (w tym przypadku głównie ekonomię skali) zamiast konkurować z rozwiniętymi krajami na równym polu.

Z tego względu chcąc zaproponować kierunek formułowania polityki gospodarczej z wykorzystaniem doświadczeń krajów Azji Wschodniej należałoby poczynić założenie, że po osiągnięciu pewnego poziomu rozwoju model należy zacząć dostosowywać do specyfiki danej gospodarki. Dobrym punktem odniesienia, oferującym bufor bezpieczeństwa przed spowolnieniem wzrostu wydaje się poziom 15 000 USD PKB *per capita* PPP.

Podsumowanie

Biorąc pod uwagę przytoczoną powyżej uwagę, formułowanie polityki gospodarczej dla krajów rozwijających się na bazie azjatyckiego modelu powinno przebiegać w dwóch fazach – zgodnie z doświadczeniami rozwojowymi Japonii, Korei Południowej i Chin.

W fazie pierwszej decydenci z ramienia państwa powinni skupić się na tworzeniu korzystnych warunków rozwoju dla krajowych przedsiębiorstw z wykorzystaniem elementów azjatyckiego modelu gospodarczego:

- promować wysoką stopę oszczędności krajowych;
- kontrolować napływy BIZ, by utrzymać rozwój w pożądanym kierunku bez oddawania go w ręce nieskrępowanego wolnego rynku;
- wspierać i inwestować w branże strategiczne;
- promować eksport, a pozyskane dewizy przeznaczać na dalszy rozwój zamiast zakupu dóbr importowanych.

¹⁷ Baza danych Trading Economics, www.tradingeconomics.com [dostęp: 03.11.2020].

¹⁸ Baza danych Statista, <https://www.statista.com/statistics/732247/worldwide-research-and-development-gross-expenditure-top-countries/> [dostęp: 22.12.2020].

¹⁹ P. Nowak, *Rola wydatków na B+R w systemie innowacji w kontekście ekonomii umiaru*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016, s. 379.

²⁰ E. Economy, *The Third Revolution...*, s. 125.

W fazie drugiej, zbliżając się do umownego poziomu 15 000 USD PKB *per capita* PPP należy wprowadzać bieżące modyfikacje dostosowane do potrzeb gospodarki oraz kultury danego kraju, orientując się coraz bardziej na zwiększanie jego innowacyjności i konkurencyjności, klasyczny przemysł zastępując stopniowo usługami oraz sektorami high-tech, a także zwiększając udział wydatków na R&D w PKB kraju do docelowego poziomu 2%²¹. Generalnym trendem powinno stać się stopniowe otwieranie się gospodarki na zagraniczne inwestycje, rozluźnianie barier handlowych oraz prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych. Należy również pamiętać o stopniowaniu przeprowadzanej transformacji, na bieżąco kontrolując jej efekty. W Chinach po fali prywatyzacji w latach 90. XX w., między 2003 a 2017 rokiem udział państwowych przedsiębiorstw w wytwarzanym PKB ustabilizował się w okolicach 40% PKB²². Można zatem przypuszczać, że ten poziom uznawany jest przez chiński rząd za wystarczający do nadawania pożądanego kierunku gospodarce. Warto wspomnieć, że jest to ścieżka rozwoju sprawdzona w dużej mierze przez Państwo Środka, niegwarantująca podtrzymania rozwoju gospodarczego po przekroczeniu „pułapki średniego rozwoju”. Niemniej, bazując na doświadczeniach krajów rozwiniętych, takich jak Wielka Brytania i Stany Zjednoczone czy wspomniane w artykule Korea Południowa oraz Chiny można sądzić, że są to wartościowe zalecenia.

Powyższe rekomendacje, mogą służyć jako fundamenty do projekcji bardziej szczegółowych strategii dopasowanych do potrzeb danego kraju. Oznacza to, iż pomimo specyfiki kulturowej i historycznej krajów Azji Wschodniej ich doświadczenia mogą służyć za cenne źródło informacji przy formułowaniu strategii rozwojowej krajów także i spoza azjatyckiego kręgu kulturowego.

Bibliografia

- Acemoglu D., Robinson J. A., *Dlaczego narody przegrywają*, Zysk i S-ka Wydawnictwo, Poznań 2014.
- Balcerowicz L., *Wolność, rozwój, demokracja*, Czerwone i Czarne, Warszawa 2017.
- Chang H.-J., *The East Asian Development Experience. The Miracle, the Crisis and the Future*, Zed Books, London 2007.
- Chang H.-J., *Żli samarytanie. Mit wolnego handlu i tajna historia kapitalizmu*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2016.

²¹ Przy czym warto wspomnieć, że forma tych wydatków powinna zostać dostosowana do możliwości danej gospodarki – nie wszędzie przyjmą one taką samą formę jak w przypadku krajów będących liderami innowacyjności. Przykładowo, dla wielu krajów ASEAN wydatki na R&D będą najprawdopodobniej utożsamiane z rozwojem infrastruktury, imitacją zagranicznych technologii czy *learning by doing* (Zob. P. Dobrzanski, S. Bobowski, *The Efficiency of R&D Expenditures in ASEAN Countries*, „Sustainability” 2020, vol. 12, no. 7, s. 4).

²² G. Kołodko, *Czy Chiny zburzą świat?*, Prószyński Media, Warszawa 2018, s. 134–135.

- Dobrzanski P., Bobowski S., *The Efficiency of R&D Expenditures in ASEAN Countries*, „Sustainability”, 2020, vol. 12 (7).
- Economy E. C., *The Third Revolution: Xi Jinping and the New Chinese State*, Oxford University Press, New York 2018.
- Grabowiecki J., Dąbrowski M., *Abenomics and its Impact on The Economy of Japan*, „Optimum. Studia Ekonomiczne”, 2017, vol. 5 (89), 23–35.
- Kasahara S., *The Flying Geese Paradigm: A Critical Study of its Applications to East Asian Regional Development*, UNCTAD Discussion Papers 2004, no. 169.
- Kim K.S., *The Korean Miracle (1962–1980) Revisited: Myths and Realities in Strategy and Development*, Kellogg Institute Working Paper 1991, no. 166.
- Kissinger H., *O Chinach*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2017.
- Kołodko G., *Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości*, Prószyński Media, Warszawa 2013.
- Kołodko G., *Czy Chiny zbawią świat?*, Prószyński Media, Warszawa 2018.
- Otsubo S.T., *Post-war Development of the Japanese Economy*, Graduate School of International Development, Nagoya 2007.
- Nowak P., *Rola wydatków na B+R w systemie innowacji w kontekście ekonomii umiaru* [w:] *Ekonomia umiaru: realna perspektywa?*, red. J. Pach, K. Kowalska, P. Szyja, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016.
- Radomska E., *Chińskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Unii Europejskiej – kontrowersje i wyzwania*, „Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula” 2018, vol. 2 (56).
- Rodrik D., *The Globalisation Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*, reprint edition, WW Norton & Co, New York 2012.
- Walkowski M., *Chiński model rozwoju społeczno-gospodarczego i jego potencjalna adaptacja w Europie*, „Przegląd strategiczny” 2017, no. 10.
- Wilczopolski R., *Ewolucja japońskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, „Studia Ekonomiczne” 2014, no. 184.
- Ząbkowicz A., *Instytucje i wzrost gospodarki Japonii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006.

Źródła internetowe:

- Baza danych Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/> [dostęp: 03.11.2020].
- Baza danych Statista, <https://www.statista.com/statistics/732247/worldwide-research-and-development-gross-expenditure-top-countries/> [dostęp: 22.12.2020].
- Baza danych World Bank, <https://data.worldbank.org/> [dostęp: 27.03.2021].

Streszczenie

Tematem artykułu jest azjatycki model rozwojowy, będący fundamentem powojennego cudu gospodarczego państw Azji Wschodniej. Na początku opisana została geneza oraz kluczowe założenia modelu, podzielone na dwa wymiary – kulturowy i ekonomiczny. Następnie, przywołując przykłady doświadczeń Japonii, Korei Południowej i Chin wyszczególniono jego najważniejsze założenia, mogące znaleźć szersze zastosowanie wśród

państw rozwijających się. Ostatnim uzupełnieniem rozważań zostało spostrzeżenie o malejących korzyściach nadganiaania technologicznego, co wymusza modyfikacje modelu powyżej pewnego poziomu rozwoju. Na koniec zaproponowano metodę formułowania polityki gospodarczej dla krajów rozwijających się z wykorzystaniem elementów azjatyckiego modelu rozwojowego. Głównym wnioskiem artykułu jest spostrzeżenie, że na poziomie rozwoju nieprzekraczającym okolic 15 000 USD PKB *per capita* PPP możliwa jest replikacja ścieżki rozwoju państw Azji Wschodniej. Po przekroczeniu tej umownej granicy politykę gospodarczą kraju należy dostosować do bieżących potrzeb, uwzględniając konieczność zwiększania innowacyjności i konkurencyjności gospodarki poprzez opieranie jej w większym stopniu na usługach oraz wysoko rozwiniętych sektorach.

Słowa kluczowe: azjatycki model rozwojowy, Azja Wschodnia, polityka gospodarcza, rozwój gospodarczy, kraje rozwijające się

THE ASIAN DEVELOPMENT MODEL AND ITS APPLICABILITY TO DEVELOPING COUNTRIES

Summary

The topic of the article is the Asian development model, which was the foundation of the post-war economic miracle of East Asian countries. First, the genesis and key assumptions of the model were described, broken down into two dimensions - cultural and economic. Then, drawing on the experiences of Japan, South Korea and China, the most important premises of the model which might be universally applied among developing countries were listed. The last supplement to the study was the observation about the decreasing benefits of technological catching-up, which forces modifications of the model after exceeding a certain level of development. Finally, a method of formulating economic policy for developing countries with the use of Asian development model was proposed. The main conclusion of the article is the observation that at a level of development which does not exceed around 15 000 USD GDP per capita PPP it is possible to replicate the development path of East Asian countries. After passing this symbolic limit, the economic policy of the country should be adjusted to the current needs, taking into consideration the necessity to increase innovation and competitiveness of the economy by basing it more on services and highly developed sectors.

Keywords: Asian development model, East Asia, economic policy, economic development, developing countries